

noritējuši uzraudzības darbi. Tematiskos pētījumos baltkrievu kolēģi vairāk akcentēja materiālo kultūru, īpašu uzmanību pievēršot keramikai. Mazāk tika skarti sociālie, etniskie un vides jautājumi.

Konferences ietvaros tika sniegta intervija Baltkrievijas radio, kā arī apskatīti Minskas muzeji, tostarp Vēstures fakultātes muzejs. Tajā eksponētas fakultātes arheologu ekspedīciju kolekcijas, kas tiek izmantotas studentu praktiskajos semināros.

Tā kā arī Baltkrievijas teritorijā pēdējos gados arvien aktuālāka kļūst cīņa pret mantraču postošo darbību arheoloģiskajos pieminekļos, konferences noslēgumā tika pausts tās dalībnieku atbalsts pieņemtajai rezolūcijai par metāldetektoru lietošanas ierobežojumiem.

Padomju varas gados starp Latvijas un Baltkrievijas arheologiem pastāvējusi ciešā sadarbība līdz ar neatkarības atgūšanu bija apstājusī. Pēc ilgāka pārtraukuma institūta arheologi viesojās Baltkrievijā 2011. gadā. Šogad tika noslēgts sadarbības līgums starp LU Latvijas vēstures institūtu un Baltkrievijas Nacionālās zinātņu akadēmijas Vēstures institūtu, kas varētu sekmēt pieredzes un zinātniskās literatūras apmaiņu un arheologu kontaktus tuvākā nākotnē. Konference bija lieliska iespēja uzzināt jaunākos arheoloģisko pētījumu rezultātus un ievirzes Baltkrievijā, kā arī Ukrainā un Polijā. Tāpat noderīgi bija iegūtie kontakti ar kaimiņvalstu kolēģiem. Konferencē nolasītos referātus plānots publicēt rakstu krājumā.

Rūdolfs Brūzis

STARPTAUTISKĀ KONFERENCE “BAZNĪCA–ZINĀTNE–SABIEDRĪBA: MIJIEDARBĪBAS JAUTĀJUMI”

2011. gada 25.–27. maijā Ukrainas galvaspilsētā Kijevā notika kārtējā – jau devītā starptautiskā zinātniskā konference “Baznīca–zinātne–sabiedrība: mijiedarbības jautājumi”. Lasījumi veltīti baznīcas vēsturniekam, arheogrāfam un bibliogrāfam, Pleskavas, Vidzemes un Kurzemes arhibīskapam (1816–1822), vēlāk Kijevas un Galicijas metropolitam (1822–1837) Jevgēņijam (Jefimijis Bolhovitinovs, 1767–1837). Konferenci organizēja Nacionālais Kijevas Pečoru kultūrvēsturiskais liegums, Ukrainas Zinātņu akadēmijas Arheoloģijas institūta Kijevas arheoloģijas centrs un Kijevas Garīgā akadēmija un seminārs.

Konferences referāti skāra ļoti plašu ar baznīcas vēsturi saistītu jautājumu loku. Galvenās tēmas organizatori bija sagrupējuši piecos lielākos blokos:

- 1) Baznīcas vēstures izpētes historiogrāfiskās, avotpētnieciskās un metodoloģiskās problēmas;
- 2) Baznīcas vēstures aktuālie jautājumi;
- 3) Personība un baznīca: vēsturiski biogrāfiskie meklējumi;
- 4) Arheoloģiskie pētījumi baznīcas pieminekļos;

5) Baznīcas darbības vēsturiski tiesiskie aspekti.

Pavisam konferencē piedalījās vairāki desmiti pētnieku no piecām valstīm: Ukrainas, Krievijas, Polijas, Moldovas un Latvijas. Ņemot vērā dalībnieku lielo skaitu un atšķirīgo tematiku, plenārsēdes darbs tika organizēts četrās sekcijās:

I. Viduslaiku baznīcas vēstures izpētes historiogrāfiskās, avotpētnieciskās un metodoloģiskās problēmas;

II. Jauno laiku baznīca: vēsture un historiogrāfija;

III. Jaunāko laiku baznīca: avoti, vēsture un historiogrāfija;

IV. Arheoloģiskie pētījumi baznīcas pieminekļos.

Tā kā šīs informācijas autors piedalījās pēdējā sekcijā, tālāk sniegta īsa informācija tieši par arheologu referātiem.

Kijevas arheologa **Oleksandra Mocjas** (*Олександр Моця*) referāts bija veltīts kristīgās ticības ienākšanas ceļu izpētei. Pētnieks atzīmēja, ka kristīgās idejas vispirms varēja ienākt Kijevas Krievzemē nevis pa Dņepras ūdensceļu, bet pāri Karpatiem no Morāvijas un Čehijas, kur veiksmīgi darbojās Kirila un Metodija misija. Lielmorāvijas ietekme vērojama arī arheoloģiskajā materiālā. 1. g.t. beigās – 11. gs. sākumā slāvu apbedījumi ievērojami transformējušies: ugunskapus nomainīja skeletkapi. Sākotnēji mirstīgās atliekas liktas uz zemes un tad uzbērts uzkalniņš. Tā kā pēc baznīcas normām mirušos bija jāglabā zemē, nevis jāatstāj virs tās, nedaudz vēlāk aizgājējus sāka ierakt kapu bedrēs un tad virsū uzbēra uzkalniņus. Visbeidzot, notika pāreja uz kristiešiem pierasto apbedīšanas veidu – līdzekļiem skeletkapiem. Tikai kristīgās ticības ietekmē austrumslāviem parādās tradīcija likt kapā rituālās monētas – “mirušo obolu”.

Maskavas vēsturnieks **Jurijs Artamonovs** (*Юрий Артамонов*) pievērsās rakstīto avotu un epigrāfikas liecībām par senkrievu svētceļojumiem uz Konstantinopoli. Referents atzīmēja, ka vispārpieņemtais uzskats par viduslaiku sabiedrību kā mājās tupētāju sabiedrību nav korekts. Tā kā plašam cilvēku lokam nebija privātīpašuma tiesību kā “materiālās vai psiholoģiskās realitātes”, viduslaiku Eiropa bijusi pārņemta ar sava veida Brauna kustību. Visi nedaudzie ceļi bija pārpludināti ar cilvēku masu – tirgotājiem, bruņiniekiem, mūkiem, zemniekiem, ubagiem un kropliem, kā arī svētceļotājiem, kuru ceļojumu mērķis bija svētvietu un relikviju apmeklēšana un pielūgšana. Senkrievu svētceļojumu sākums meklējams jau pirmajās desmitgadēs pēc kristīgās ticības pieņemšanas, un rakstītajos avotos šī parādība atzīmēta jau 12. gadsimta sākumā. Neraugoties uz visām ceļa grūtībām (1700 km), Konstantinopolē senkrievu acīs bija galvenais reliģiskais un kultūras centrs. Labprāt tika apmeklētas vairākas baznīcas un klosteri, bet centrālo vietu ieņēma Sv. Sofijas katedrāle, par ko liecina uz šī dievnama sienām atrastie senkrievu grafiti. Plānveidīgo meklējumu rezultātā pašlaik ir zināms ap 60 uz laika posmu no 11. līdz 16. gadsimtam attiecināmu uzrakstu senkrievu valodā. Šis avotu grupas izpēte sniedz daudz jaunas informācijas svētceļojumu parādības izpētē.

Kijevas arheologs **Vsevolds Ivakins** (*Всеволод Ивакин*) analizēja Kijevas pilsētā atklātās 11.–13. gadsimta apbedīšanas vietas. Pavisam minēti 39 kapulauki. Senākie senkapi grupējās Augšpilsētā. Šeit apglabāti drau-

dzes locekļi un brīvie Kijevas pilsoņi. Kopš 11. gadsimta vidus kapsētas parādās arī Podolā (Lejaspilsēta), kur bija parasto pilsētnieku un tirgotāju galvenie dzīvojamie kvartāli. Apbedījumu vietas bija izvietotas gar Podolas robežām, un šeit atsegto individu osteoloģiskajā materiālā novērotas daudzas kaulu deformācijas, kas liecina par smaga fiziska darba iespaidu. Acīmredzot šeit apbedīti airētāji, nirēji, ādu apstrādātāji un nesēji. Kaulos konstatētas spīdzināšanas pazīmes – piededzināšana, galvas saspiedēja iedarbības pēdas.

Virkne ziņojumu bija veltīta kāda atsevišķa baznīcas pieminekļa arheoloģiskai izpētei. Tā Sanktpēterburgas ģeogrāfs **Nikolajs Dņeprovskijs** (*Николай Днепровский*) referēja par iespējamās alu vientuļnieku mūku mītnes apzināšanu Sevastopolē, Martinovas gravā (*Мартыновская балка*). Par arheoloģiskiem atklājumiem Kijevas arsenālā un to muzejifikācijas problēmām stāstīja Kijevas arheologi **Sergejs Balkins** (*Сергей Балкин*) un **Olena Onogda** (*Олена Оногда*). Krievijas arheologs **Igors Burcevs** (*Игорь Бурцев*) referēja par atradumiem vēlo viduslaiku kapsētā Boloto 13. Latvijas pārstāvis **Roberts Spirģis** referēja par arheoloģiskajiem pētījumiem Rīgas Sv. Pētera baznīcas kapsētā 2004. gadā.

Vēl jāmin Kijevas arheoloģes **Marinas Sergejevas** (*Марина Сергеева*) referāts, kas bija veltīts kaula un raga priekšmetu apstrādes jautājumiem. Kijevas arheologs **Sergejs Taraņenko** (*Сергей Тараненко*), balstoties uz arheoloģisko materiālu un rakstītajiem avotiem, mēģināja rekonstruēt Kijevas Podolas plānojumu senatnē. Kijevas arheologi **Ruslans Osadčijs** (*Руслан Осадчий*) un **Staņislavs Černovols** (*Станіслав Черновол*) referēja par arheoloģisko pieminekļu zonēšanu un kartografēšanu valsts kultūrvēstures liegumā “Posulja” (*Посулля*).

Jāatzīmē, ka līdz konferences atklāšanai referātu tēzes jau bija nopublicētas (Церква – наука – суспільство: питання взаємодії. На пошану київського митрополита Євгенія (Болховітінова). Матеріали Дев'ятої Міжнародної наукової конференції (25–27 травня 2011 р.). – Київ, 2011). Visus referātus organizatori paredzējuši publicēt atsevišķā rakstu krājumā.

Roberts Spirģis